

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(individual Study)

การมีส่วนร่วมของประชาคมในการได้มาซึ่งผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา

จัดทำโดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล
รหัส ๖๔๐๙๓๗

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิตិธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ ๙
วิทยาลัยศาสตร์ธรรมนุญ
สำนักงานศาสตร์ธรรมนุญ

การมีส่วนร่วมของประชาคมในการได้มาซึ่งผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สิริฤกษ์ ทรงศิริ^๑

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษา ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาในระดับที่สำคัญ เนื่องจากการศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลเข้าสู่การประกอบอาชีพในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจึงพยายามที่จะทำให้สถาบันของตนมีมาตรฐาน พร้อมทั้งส่งเสริมคุณธรรม เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสู่สังคม รวมทั้งเป็นแหล่งวิจัยเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยบุคคลที่จะมาเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยทุกระดับตั้งแต่อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี นอกจากจะเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการบริหารองค์กรแล้วยังต้องมีความเข้าใจในทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริหารวิชาการภายใต้สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจะต้องมีหลักการและความรู้ในการบริหารงานบุคคลที่จะสร้างแรงจูงใจให้มีคนเก่งเข้ามาทำงานวิชาการในมหาวิทยาลัย ภายใต้ความเป็นอิสระในทางวิชาการ

โดยในปัจจุบันปัญหาการบริหารงานของสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามักปรากฏปัญหาการได้มาซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ทำให้การบริหารงานของสถานศึกษาต้องหยุดชะงักไม่สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบขาดความต่อเนื่อง และเกิดความล่าช้าในการบริหารงานที่สำคัญหลายกรณี ส่งผลให้การดำเนินการเพื่อปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการปฏิรูปประเทศตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ไม่อาจบรรลุผลสำเร็จลงได้^๒ อีกทั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและ ทุกประเภทกำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้ง การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาและราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง^๓ โดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของผู้แทนองค์กร เอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวน ไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา

ดังนั้น สังคมไทยในทุกระดับจะต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนบนพื้นฐานที่มีองค์ความรู้ สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยขับเคลื่อนและพัฒนากระบวนการศึกษาให้มีคุณภาพ

^๑ ปลัดกระทรวง กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

^๒ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๓๗/๒๕๖๐ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษา ลง ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐

^๓ มาตรา ๓๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

เนื้อหา

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๑ ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับอ็อกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้นจึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า **“การมีส่วนร่วมของประชาชน”** หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน^๔

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้ให้นิยามคำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ไว้ เช่น เจมส์ แอล เครยตัน ได้กำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน^๕

ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุก ๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม^๖

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจใน

^๔ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริหารจัดการหางาน. กรุงเทพฯ : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, ๒๕๕๐. หน้า ๑

^๕ เจมส์ แอล. เครยตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑. หน้า ๓

^๖ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy). กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘. หน้า ๑๕

เรื่องต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความ เป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน^๗

ปัทมา สุปก่าปิง ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมี สิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่ อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมนั้น^๘

แนวคิดทฤษฎีของอริสโตเติล (Aristotle อ้างถึงใน ธเนศวร์ เจริญเมือง, (๒๕๕๓) นักปราชญ์ชาว กรีกที่ได้รับการยกย่องให้เป็น นักรัฐศาสตร์คนแรกของโลกได้ให้ทัศนะที่ว่า “มนุษย์จะไปถึงศักยภาพเต็ม ของชีวิตเขาได้ ก็ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเท่านั้น” วิลเลียม เออวิน(William Erwin อ้างถึงใน พวงทอง โยธาใหญ่, ๒๕๔๕) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และ ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผล การปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เซสเตอร์ ไอ บาร์นาร์ด (Chester I. Barnard, ๑๙๗๐ อ้างถึงใน ดิน ปรัชญพฤทธิ์, ๒๕๕๒) ให้ข้อคิดที่สำคัญหลายประการ เช่น ข้อเสนอให้มององค์การในระบบ เปิด คือเป็นสิ่งที่มีต่อติดต่อกับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ข้อเสนอให้แยกความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพออกจากกัน ข้อเสนอว่า สมาชิกองค์การทำงานหวังผลทางเศรษฐกิจ และผล ด้านอื่นๆ ด้วย เซสเตอร์ ไอ บาร์นาร์ด ได้ให้ความสำคัญกับการประสานงานมากที่สุด เขาได้นำเสนอหน้าที่ ของผู้บริหารไว้ ๓ ประการคือ

๑. ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีระบบการสื่อสารในองค์กร จะต้องกำหนดหน้าที่ขององค์การให้ชัดเจน สร้างความชัดเจนและ ความรับผิดชอบในสายบังคับบัญชาและต้องมีกลไกการติดต่อทั้งที่เป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ

๒. ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ใช้ศักยภาพของบุคลากรแต่ละคนอย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้บุคลากรของ องค์การให้ความร่วมมือและ ให้การสนับสนุนการทำงานในองค์กรอย่างเต็มที่ กำลังความสามารถซึ่งเป็น กลไกหลักในด้านการบริหารงานบุคคล

๓. ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์การได้อย่างมี ประสิทธิภาพ มีความสามารถในการนำภารกิจขององค์การมา नियาม และกำหนดเป็นเป้าหมายขององค์การ

^๗ คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก. กรุงเทพฯ : ธรรมดาเพลส, ๒๕๕๕

^๘ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ. รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔. หน้า ๑๘

ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยศักยภาพในการตัดสินใจของผู้บริหารที่จะวิเคราะห์และสังเคราะห์เป้าหมายและทิศทางขององค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนสามารถประสานเป้าหมายของระบบย่อยเข้ากับระบบใหญ่ได้อย่างกลมกลืน ส่งผลให้องค์กรเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บาร์นาร์ดแสดงความเห็นว่าพลังที่ขับเคลื่อนองค์กรอย่างสร้างสรรค์นั้นจะต้องเกิดจากจริยธรรมของผู้นำจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณและคุณธรรม นอกจากนี้เขายังได้เสนอแนวคิดที่ทำทนายต่อแนวความคิดเดิมที่ว่าอำนาจจะต้องมาจากเบื้องบน ซึ่งเขาโต้แย้งว่า อำนาจควรเป็นเรื่องของการยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาและยัง กล่าวถึงบทบาทขององค์กรที่ไม่เป็นทางการที่มีความสำคัญต่อการทำงานและการบริหารงานขององค์กรส่วนบทบาทที่สำคัญของผู้บริหาร คือ การสนับสนุนให้มีการสื่อสารที่ดีและการกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเพิ่มความพยายามในการทำงานให้มากขึ้น

๑.๒ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน^๔

๑. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

๒. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

๓. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

๔. การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขา ก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังสามารถเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

๕. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่ายที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

^๔ เจมส์ แอล. เครย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร. ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑. หน้า ๒๑ - ๒๕

๖. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

๗. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

๘. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

๑.๓ เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน^{๑๐}

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี ๓ ประการ คือ

๑. การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
๒. ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน
๓. ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

๑.๔ ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกตคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ

^{๑๐} ถวิลวดี บุรีกุล. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒. หน้า ๑๖

๒. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ เป็นต้น

๓. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

๕. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการเป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด

๒. แนวความคิด รูปแบบและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๑ แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่า อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุด ในการปกครองเป็นของประชาชน โดยคำว่า ประชาธิปไตย มาจากภาษาอังกฤษ “Democracy” (รากศัพท์ภาษากรีก ๒ คำ คือ Demo แปลว่า ประชาชน และ Kratein แปลว่า การปกครอง) จึงมีความหมายว่า รูปแบบการปกครองที่ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครอง หรือประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอ^{๑๑}

^{๑๑} สุนทร ยอมศิริ, ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง : กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖, หน้า ๑๐.

ดังนั้น นโยบายการปกครองของประเทศในระบอบประชาธิปไตย จึงมุ่งเน้นที่ให้ “ประชาชนเป็นใหญ่”^{๑๒} ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการปกครองประเทศ ร่วมกันและอย่างเสมอภาคกัน โดยถือเอาความเห็นของปวงชนฝ่ายข้างมาก เป็นเกณฑ์ในการบริหารประเทศ แต่สิทธิของปวงชนฝ่ายข้างน้อยก็ได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย^{๑๓} ลักษณะสำคัญของระบอบประชาธิปไตยมี ๔ ประการ ดังนี้^{๑๔}

๑. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในรัฐ
๒. ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาค และมีเสรีภาพในขอบเขตของกฎหมายเท่าเทียมกัน
๓. การดำเนินการของรัฐถือเอาเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน แต่เสียงข้างน้อย ก็จะได้รับ ความคุ้มครองทางกฎหมาย
๔. กระบวนการของประชาธิปไตย คือ การปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชน เช่น การแสดงออกในรูปของการเลือกตั้ง การอภิปราย การออกเสียงประชามติ เป็นต้น

๒.๒ รูปแบบของประชาธิปไตย

๒.๒.๑ ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ประชาธิปไตยทางตรงเป็นระบบที่ให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้วยตนเอง หรือร่วมใช้อำนาจอธิปไตย ประชาธิปไตยทางตรงเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ ที่สุดของการเมืองภาคพลเมือง^{๑๕} โดยหลักการสำคัญของประชาธิปไตยทางตรง คือ อำนาจ เป็นของ กลุ่มประชาชนที่เลือกแล้วว่าต้องการมีส่วนร่วมในการปกครอง มีการเริ่มต้นกระบวนการได้มาซึ่ง อำนาจ และอำนาจของประชาชนในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) จะเกิดได้ในชุมชนเล็ก ๆ ที่มีคน จำนวนน้อยเท่านั้น เพราะในประเทศที่มีคนจำนวนมากเป็นไปได้ยากที่ประชาชนทุกคนจะสามารถ ใช้อำนาจอธิปไตย ทั้งนี้ ติบัญญัติ บริหาร และตุลาการด้วยตนเองโดยตรง ด้วยมีข้อจำกัดในเรื่อง ที่ประชุมและเวลาในการประชุม^{๑๖} สำหรับตัวอย่าง การปกครองระบอบประชาธิปไตยทางตรง เช่น การลงประชามติ (referendum) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (Initiative) การถอดถอน ผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา (Recall) เป็นต้น

๒.๒.๒ ประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) ประชาธิปไตยแบบผู้แทน หรือ ประชาธิปไตยโดยอ้อม (Indirect democracy) เป็นประชาธิปไตยแบบที่ให้ประชาชนเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเอง^{๑๗} โดยมีระยะเวลาใน การดำรงตำแหน่งที่แน่นอน การปกครองโดยระบบผู้แทนประชาชนจะเป็นผู้ปกครอง แต่มิได้มาร่วมหารือและตัดสินใจด้วยตนเองทั้งหมด “อำนาจอธิปไตย” ซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุด ในการปกครอง จึงเป็นอำนาจอธิปไตยที่มาจากประชาชน และประเทศที่เลือกรูปแบบ

^{๑๒} วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชนบรรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, ๒๕๓๐, หน้า ๒๔๖.

^{๑๓} ธานินทร์ ภัยวิเชียร, ระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, ๒๕๒๐, หน้า ๑.

^{๑๔} ลิขิต ธีรเวคิน. การเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, ๒๕๔๕, หน้า ๑๕๕ - ๑๕๗.

^{๑๕} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) หมวดทั่วไป เรื่อง ๑. เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : องค์การคุรุสภา, ๒๕๔๕.

^{๑๖} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, ๒๕๔๘, หน้า ๑๓.

^{๑๗} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓.

ประชาธิปไตยแบบผู้แทนนั้นจะมีการนำหลักการเรื่อง “การแบ่งแยกอำนาจ” ของอำนาจอธิปไตยบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการเข้ามาเกี่ยวข้อง^{๑๘}

๒.๒.๓ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นแนวคิดของประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง มิใช่เพียง ผ่านการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว^{๑๙} ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้องกับวิธีการกระจาย อำนาจและทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และวิธีการให้ประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตน ประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วมจึงหมายถึงการที่อำนาจในการตัดสินใจ ไม่ควรจะเป็นของคนกลุ่มน้อย แต่ควรจะเป็นของประชาชนที่จะได้มีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม^{๒๐} หลักการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ๖ ประการ^{๒๑} กล่าวคือ เน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียม อำนาจ ในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรนั้นจะต้องส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชากร เพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วมนั้นมีทั้งในระดับท้องถิ่นและ ระดับชาติ และประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารกระบวนการทางนโยบายและกระบวนการยุติธรรมได้

๒.๓ หลักการใช้อำนาจอธิปไตย

อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ หรืออำนาจที่แสดงความเป็นเจ้าของประเทศ อำนาจอธิปไตยถือเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของความเป็น “รัฐ” ฌอง ชาร์ค รูสโซ (Jean Jaque Rousseau) ผู้เป็นต้นแบบทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน อันเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีหลักการว่า ประชาชนทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยร่วมกันและร่วมกันใช้อำนาจนี้ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง โดยแสดงออกในเรื่องสำคัญ ๆ ที่สะท้อนถึงหลักการดังกล่าว เช่น การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคม การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย^{๒๒} เป็นต้น

๒.๔ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกระบวนการที่สาธารณชน มีความเป็นห่วงกังวล มีความต้องการและมีทัศนคติที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายใน ๒ ลักษณะ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด โครงการ ความหมายในอีกลักษณะคือ การรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการโดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและ

^{๑๘} วนิดา แสงสารพันธ์, การเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยประชาชน, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓, หน้า

^{๑๙} ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) หมวดสิทธิ เสรีภาพ เรื่อง สิทธิ เสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔, หน้า ๖๐.

^{๒๐} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, เรื่องเดิม, หน้า ๑๔ - ๑๕.

^{๒๑} คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่องแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ : ปัญหาอุปสรรค และทางออก. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕.

^{๒๒} วิสุทธิ์ โพธิ์แทน, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, พิมพ์ครั้งที่ ๓. ๒๕๔๔, หน้า ๔๙ - ๖๐.

วัฒนธรรมของชุมชน^{๒๓} การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะ และมีส่วนตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนเอง ปัญหาและความต้องการของประชาชนจึงจะได้ผู้บงการตอบสนองด้วยการมีส่วนร่วม และเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น^{๒๔} จุดมุ่งหมายของกระบวนการมีส่วนร่วม คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้ สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับประชาชน

๓. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการในระดับอุดมศึกษา

เมื่อพิจารณาการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีมาตรฐานการศึกษา และการพัฒนาการศึกษาที่เท่าเทียมกันระหว่างมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนนั้น จำต้องมีกฎหมายในการกำกับดูแลการบริหารงานมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดมาตรฐานกลาง และการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้น รัฐจึงได้ตรากฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลและการจัดทำบริการสาธารณะ ด้านการอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยกฎหมายที่กำหนดมาตรการในการกำกับดูแลที่สำคัญ ประการแรกคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ประการที่สอง ได้แก่ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ และประกาศสุดท้าย เป็นพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยรัฐแต่ละแห่ง โดยกฎหมายดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จะกำหนดอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน โดยกำหนดให้มีองค์กรกลาง ที่มีหน้าที่ในการควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินงานมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งจะแบ่งอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนได้ดังนี้ ในกรณีการกำกับดูแลมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐนั้น รัฐได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนั้นก็คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้ง การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาและราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง ตลอดจนรัฐยังกำกับดูแลมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผ่านพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยรัฐแห่งนั้นๆ โดยกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยรัฐดังกล่าว ส่วนในกรณีมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กฎหมายได้มีการกำหนดให้มีการกำกับดูแลและควบคุม โดยการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันกับของรัฐ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ดูแลมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแลแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นผู้อัยอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ที่กำหนดให้การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนนั้น จะต้องมีความเป็นอิสระ โดยมี

^{๒๓} ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), หน้า ๑๕.

^{๒๔} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, เรื่องเดิม, หน้า ๑๐.

การกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ และพระราชบัญญัติ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล สถาบันอุดมศึกษา เอกชนไว้ในหมวด ๗^{๒๕}

^{๒๕} ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกำกับดูแลมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา และการมีส่วนร่วมของประชาชน สมพร เอี่ยมน้อย รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โฉมฉาย จาก <https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/ปีที่%๒๐๔%๒๐ฉบับที่%๒๐๓%๒๐เดือน%๒๐เมษายน%๒๐-%๒๐กรกฎาคม%๒๐๒๕๕๙/vol๔-๓-๒๒.pdf>

บทสรุป

“การมีส่วนร่วมของประชาชน” ถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย กฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นบทบัญญัติสูงสุดของประเทศสะท้อนเจตนาารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน รวมถึงการปฏิรูปการบริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีกฎหมายหลายฉบับประกันสิทธิของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมและกำหนดหน้าที่ของภาครัฐในการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม อาทิ เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ นอกจากนี้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการยังกำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เช่นกัน

ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มที่เป็นผู้นำองค์กรและมีบทบาทสำคัญ คือ สภาสถาบัน และอธิการบดี เนื่องจากเป็นผู้กำหนดนโยบาย และแนวทางในการขับเคลื่อนสถาบันให้สามารถบรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจ รวมทั้งต้องทำการตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งเป็นสมบัติสาธารณะ (Public good) ใช้งบประมาณจากภาษีของประชาชนในการบริหารต้องบริหารอย่างมีอาชีพและมีความโปร่งใส ดังนั้นการได้มาซึ่งสภาสถาบันและผู้บริหารองค์ประกอบของสภาสถาบันตลอดจนการประเมินสภาสถาบันและผู้บริหารจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง จึงต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการจัดทำบริการสาธารณะด้านการศึกษา ที่เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐ ซึ่งก็คือคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา อนสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย เพื่อให้การจัดการศึกษาและกำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความ

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการ
จัดหางาน. กรุงเทพฯ : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, ๒๕๕๐.

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, ๒๕๔๕, รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตย
แบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ : ปัญหาอุปสรรค และ

ทางออก. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า

เจมส์ แอล. เครย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปล
โดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิดา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์
ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑.

ถวิลวดี บุรีกุล. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ๒๕๒๐, ระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ ๕
บรรดศักดิ์ อูวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, ๒๕๔๘, ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์

บรรดศักดิ์ อูวรรณโณ และคณะ. รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ
นโยบายสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔.

บรรดศักดิ์ อูวรรณโณ, ๒๕๔๕, สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) หมวดทั่วไป
หมู่ ๑. เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : องค์การคุรุสภา

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, ๒๕๔๔, สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐)

หมวดสิทธิ เสรีภาพ เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.

กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า

ลิขิต อีร์เวคิน, ๒๕๔๕, การเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
พิมพ์ครั้งที่ ๖

วนิดา แสงสารพันธ์, ๒๕๔๓, การเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยประชาชน, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิสุทธิ์ โปธิแทน, ๒๕๔๔, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า,
พิมพ์ครั้งที่ ๓.

วิษณุ เครืองาม, ๒๕๓๐, กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓

สุนทร ยอมศิริ, ๒๕๔๖, ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง :
กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กฎหมาย

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๓๗/๒๕๖๐ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษา ลง ๘ สิงหาคม ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

สารสนเทศ

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกำกับดูแลมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา และการมีส่วนร่วมของประชาชน สมพร เอี่ยมน้อย, คั่นเมื่อ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๔ จาก <https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/ปีที่%๒๐๔%๒๐ฉบับที่%๒๐๓%๒๐เดือน%๒๐เมษายน%๒๐-%๒๐กรกฎาคม%๒๐๒๕๕๙/vol๔-๓-๒๒.pdf>